

ARGUMENT LA O PLATFORMĂ ON-LINE DE ÎNVĂȚARE A LIMBII ROMÂNE CA LIMBĂ STRĂINĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Elena LACUSTA, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova

Résumé: La situation socio-linguistique de la République de Moldova exige l'élaboration d'outils concrets dans le processus d'apprentissage de la langue roumaine comme langue étrangère. Les outils existants requièrent un effort temporel. Dans le contexte où les locuteurs d'une autre langue, comme le russe ou l'ukrainien, ont identifié un moyen de communiquer sans connaître le roumain, ces instruments ne présentent plus aucune motivation. Cet article décrit la nécessité et l'architecture d'un éventuel logiciel d'apprentissage intensif, qui soit interactif et accessible, sans professeur de roumain comme langue étrangère, et qui soit adapté aux exigences socio-culturelles de notre pays.

Învățarea unei limbi străine astăzi este la îndemâna oricui, care posedă competențe elementare de utilizare a internetului. Numeroase platforme on-line stau gratis la dispoziția utilizatorului și îl poate iniția atât în fonetica/ articularea sunetelor limbii străine, cât și în structura sa gramaticală, vocabular și elemente socio-culturale. Mulțimea de asemenea programe, majoritatea cu elemente atractive, pot produce uneori efectul invers așteptat – utilizatorul se pierde în această diversitate, inclusiv de calitate, și poate să apeleze tradițional la un instructor de limbă străină. Acest lucru se întâmplă pentru că toate programele încearcă să își lărgească grupul-țintă de utilizatori, fără a ține cont de un specific al grupurilor restrânse.

Un imperativ la zi pentru limba română ca limbă străină în Republica Moldova este să se realizeze o asemenea platformă pentru vorbitorii minorităților naționale de la noi. Domeniul predării limbii române pentru vorbitorii preponderent de limbă rusă este mai mult decât bogat în literatură de specialitate. Există manuale tradiționale cu suporturi audio/video de învățare cu sau fără profesor a limbii române inclusiv cu specificul socio-cultural din Moldova (de exemplu, manualele și caietele *Limba care*

ne unește de Ion Barbuta, Tatiana Callo, Ala Cojocaru-Zavadsci, Elena Constantinovsci, Lucia Cucu) . Această practică însă necesită efort și resurse materiale și de timp.

Un proiect care ar avea drept obiectiv realizarea unui program software, de tip e-learning, interactiv și accesibil de învățare rapidă, fără profesor a limbii române ca limbă străină, adaptat la cerințele socio-culturale din R. Moldova este mai mult decât oportun. Este vorba de un sistem multimedia, care valorifică posibilitățile TIC (text, imagine vizuală statică și dinamică, sunet etc.) în însușirea limbii române. Compus din patru module mari – ASCULTAREA, (receptarea mesajului oral), CITIREA (receptarea mesajului scris), SCRIEREA (producerea de mesaje), EXERCIIȚI LEXICALE, EXERCIIȚII GRAMATICALE – programul va tinde să formeze toate cele patru competențe ale comunicării, descrise în CECR și vizate în nivelul Prag al cunoașterii unei limbi: competența . Fiecare modul este compus din unități de învățare în care elementele de gramatică sunt introduse treptat prin acte de vorbire și nu prin paradigme greu de însușit și pentru vorbitorii nativi. Lexicul va fi prezentat fără sprijinul vreunei limbi, ci apelând la imagine, la relațiile de sinonimie, antonimie, la perifrază cu elementele de lexic cunoscute etc., la fel, fără traduceri care ar diminua din rezultatul scontat. Fiecare unitate de învățare va finaliza cu elemente de autoevaluare (modulul EVALUARE), exploatând mai ales tehnica jocului, încât să crească motivația, dar și să dea posibilitate/ imbold utilizatorului să revină la unele elemente din unitățile curente sau anterioară. Prin modulul FORUM (mesageria sincronă și asincronă), beneficiarii vor fi puși în situația să utilizeze cunoștințele asimilate în comunicarea cu alți utilizatori, astfel creându-se un context „viu”, funcțional de utilizare a structurilor însușite.

Baza de date a programului va conține elemente teoretice și de metalimbaj minim. Se vor valorifica schemele, imaginile statice și dinamice în introducerea elementelor noi, oferind acte de vorbire cu situații din cele mai diverse și necesare în care acestea să fie utilizate/ actualizate. Partea aplicativă va conține exerciții care să fixeze aceste cunoștințe și să producă singur acte de vorbire în care să utilizeze structurile gramaticale și unitățile lexicale prezentate. Astfel, se va ține cont de asimilarea treptată a gramaticii și vocabularului după demersul: prezentare-exersare-producere.

Relevanța unui astfel de program este direct proporțională cu oportunitatea lui atât didactică (pentru profesori și elevi, studenți vorbitori de rusă, sau studenți străini), cât și socială (pentru membrii minorităților naționale ca mijloc nu doar de însușire a limbii române, dar și de integrare socială), de promovare, inclusiv la nivel european, a limbii și culturii române din R. Moldova.

Totodată, platforma depășește metodele clasice de învățare a limbii române (manuale și discuri audio) prin creșterea componentei motivaționale (interfața atractivă, elemente dinamice și statice etc., dar și accesul mult mai ușor față de metoda manual-profesor).

Platforme multimedia de învățare a unei limbi străine, în special cele de circulație internațională, există foarte multe. O platformă extinsă, adaptată la situația culturală și socială din R. Moldova, care să-și propună formarea la beneficiari a competențelor comunicative în limba română, nivelul Prag din Cadrul european Comun de Referință și adoptat la specificul socio-cultural din spațiul nostru, nu există. Cele existente „<http://www.dprp.gov.ro/elearning/>”; „http://www.linguasnet.com/lessons/home_ro.html”; „<http://granturi.ubbcluj.ro/autodidact/ro/manuale.html>” (pentru însușirea limbii române), precum și cele de însușire a limbilor franceză sau engleză, pot servi drept model de realizare. Acest tip de suport didactic poate fi îmbunătățit prin:

- Numărul extins de unități de învățare, varietatea exercițiilor, integritatea competențelor și introducerea unor elemente de autoevaluare. În acest mod, programul nu va servi exclusiv ca instrument auxiliar de învățare a limbii române ca limbă străină. Acesta va prezenta un curs complet, suficient, fără profesor de însușire a limbii române, mijloacele clasice (manualele, dicționarele și profesorul) asigurându-i doar sprijinul necesar, la opțiunea beneficiarului;

- Programul trebuie să acopere întreaga arie de competențe necesare nivelurilor A1 și A2 (necesare unei comunicări eficiente) și B1 (cerute de nivelul Prag);

-
- 
- Beneficiarul să fie pus în situații de a utiliza cunoștințele prin mesaje sincronice (timp real) și asincronice printr-un modulul FORUM, stimulând astfel și comunicarea interculturală;
 - Exploatarea componentelor joc on-line pe nivele diverse, care va contribui la creșterea motivației, mai ales în contextul implementării programului sau a elementelor lui la orele de limba română în școlile alolingve;
 - Asigurarea contactului continuu cu beneficiarii și cerințele acestora prin urmărirea feed-back-ului în diverse comentarii, putând astfel desăvârși unele elemente ale programului adaptându-le la cerințele publicului-țintă activ.

O platformă de învățare a limbii române în Republica Moldova este un proiect necesar din mai multe motive:

- Acoperirea lacunelor de cunoaștere a limbii române în acest spațiu, fapt ce provoacă rezonanță socială, culturală și chiar economică. Prin accesul lejer, platforma va crește potențialul de însușire a limbii române de către un segment de cetățeni, care nu au timp, mijloace și, din această cauză, dorință să învețe limba română.
- Ridicarea gradului motivațional al elevilor și studenților în învățarea limbii române, prin posibilitatea de a fi utilizată, secundar, de către profesorii de limbă română.
- Actualitatea acestui proiect este cu atât mai mare, cu cât majoritatea instituțiilor universitare și, selectiv, cele preuniversitare, posedă platforme cu diverse module în realizarea actului educațional. În acest context, un program de acest tip poate face parte integrantă a platformelor educaționale instituționale.
- În plan internațional, european și în România există diverse produse e-learning de însușire a limbilor străine, mai puțin însă a limbii române. Un asemenea proiect și-ar propune să adapteze și să sincronizeze procesul de însușire a limbii române ca limbă străină la/cu tendințele actuale de însușire a unei limbi străine.

La fel, diverse instituții și întreprinderi importante din țara noastră au și o direcție instructivă în propriul management al resurselor umane. Acestea pot utiliza o asemenea platformă pentru dezvoltarea și evaluarea competențelor lingvistice ale angajaților.

Realizarea unei platforme on-line de învățare a limbii române de către străini va prilejui atingerea unui set de obiective ce răspund situației lingvistice și sociale actuale:

- Învățarea limbii române sub toate aspectele ei, într-un mod ușor și la îndemîna oricui ce posedă abilități elementare în TIC, combinând mijloacele tradiționale cu cele moderne (de tip e-learning), de către toți cei interesați (minorități naționale, studenți/elevi străini, vizitatori/turiști, specialiști străini din diverse domenii sau de cei care sunt interesați de limba și cultura română, finanțatori, investitori etc.). Pentru realizarea acestui obiectiv platforma poate pune la dispoziția utilizatorilor următoarele obiective specifice:
 - să însușească rapid și demonstrativ particularitățile de pronunție și scriere;
 - să capete deprinderi de lucru cu dicționarele și translatoarele on-line și tradiționale;
 - să asimileze și să înțeleagă informația de tip gramatical și lexical;
 - să aplice structurile lingvistice asimilate prin realizarea de enunțuri și identificarea corectitudinii gramaticale a unui enunț;
 - să recunoască unitățile de limbă necunoscute în fluxul vorbirii și să le deducă înțelesul contextual;
 - să-și evalueze propriile competențe lingvistice (printr-un modul EVALUARE în care beneficiarul să poată accesa și unele elemente de autoevaluare a competențelor lingvistice).
- Sincronizarea direcției e-learning în învățarea unei limbi străine din R. Moldova cu nivelul european al aceluiași domeniu;
- Promovarea limbii și culturii române la nivel european și internațional prin accesul la un astfel de

program de către toți posesorii de internet și de abilități TIC din toată lumea;

- d) Dezvoltarea unei noi posibilități de dialog intercultural atât direct, prin utilizarea platformei (la nivelul modulului FORUM) cât și indirect, ca beneficiar al platformei ale cărei competențe lingvistice în limba română au fost formate/dezvoltate de către modulele platformei.
- e) Micșorarea situațiilor de necunoaștere a limbii române de către funcționari publici și cetățeni de rând prin oferirea unei posibilități accesibile de învățare a limbii române (în pauzele de lucru, zilele libere, acasă, în parc, transport – oriunde și oricând dacă are acces la un telefon, tabletă sau computer conectate la internet).
- f) Atragerea de studenți străini, specialiști în diverse domenii, investitori prin oferirea de posibilitate să însușească limba română, precum și elemente de cultură românească.

Mijloacele de realizare a unei atare platforme este specifică unei conlucrări dintre lingviști și programatori. Este necesară utilizarea cooperantă a unor seturi de metode specifice ce țin de:

1. Realizarea unui program soft-were (programare și administrare) de către un inginer-programator.
2. Realizarea de unități de învățare (teorie, practică/aplicare și evaluare) de către un lingvist.
3. Realizarea procesului de testare a programului cu studenții străini (prin implementarea programului în cadrul vreunei instituții de învățământ (Universitate, școală) sau întreprindere.

Pentru aceasta, inginerul-programator va schița arhitectura programului cu principalele module, iar specialiștii în predarea limbii române ca limbă străină vor asigura componenta conținutală a bazelor de date ale programului (informația textuală, auditivă și vizuală pe unități de învățare, precum și modalitățile de evaluare). Testarea platformei se va realiza prin aplicarea acesteia la orele de limbă română ca limbă străină și prin anchetarea beneficiarilor în vederea perfecționării și adaptării programului la feed-back-ul căpătat și analizat ulterior.

Noutatea unui asemenea program constă în realizarea unui sistem e-learning de învățare a limbii române care presupune:

- adaptare la necesitățile de însușire a limbii române în spațiul basarabean. Se vor realiza conținuturi de învățare ce promovează elemente de cultură autohtonă;
- atractivitate/motivație: imaginile vizuale statice și dinamice, audio etc. vor asigura totodată componenta motivațională;
- empatie culturală și toleranță socio-civică dezvoltată prin conținuturi selectate în acest sens și prin oferirea posibilității de comunicare, iar prin modulul FORUM, – cu reprezentanți din diverse culturi naționale;
- arie largă de beneficiari: platforma poate fi utilizată de vorbitori de diferite limbi (nu doar rusă), fără apelul la o limbă de traducere, prin introducerea unităților lexicale și gramaticale cu ajutorul imaginilor sau a relațiilor (de sinonimie, antonimie sau perifrastice) cu alte unități cunoscute;
- strictul necesar, cerut de nivelul Prag structurat în jurul celor patru competențe comunicative (competența lingvistică, socio-lingvistică, pragmatică și socio-culturală);
- accesibilitate: programul va putea fi utilizat în mod gratuit de către cei interesați.

Realizarea unui suport didactic de tip electronic, accesibil tuturor, implică, bineînțeles, și unele riscuri:

Grupul-țintă de beneficiari este foarte divers (diversitate tipologică a limbii vorbite, diversitate de vârstă, interes sau ocupație etc.) fapt ce implică posibilitatea non-corespunderii așteptărilor beneficiarului cu gradul de dificultate, cu valorile culturale vizate, cu accesibilitatea ilustrării faptelor de limbă etc. Riscul poate fi prevăzut prin utilizarea unui material ce actualizează structuri universale de gândire și de cultură, aplicate pe cultura română. Elementele de gramatică vor fi introduse treptat iar cele de lexic – fără traducere, ci apelând la imagine, la relațiile de sinonime, antonime, perifraze. Totodată, programul poate oferi posibilitatea de a insista sau a reveni la diverse compartimente ale lui pentru a fi însușite mai bine.

Calitatea precară poate fi diminuată dacă se va lua în calcul platformele existente deja, manualele digitale și proiectele existente de acest gen în România. Să se utilizeze și analizeze suporturile didactice de acest tip sau asemănătoare existente și funcționale.

Accesul restricționat la un asemenea program devine un risc iminent. Deși internetul este larg răspândit, există totuși situații în care acesta este limitat. Pentru a minimaliza manifestarea acestui risc, inginerul-programator poate utiliza seturile de programe standard ale oricărui computer și să realizeze o versiune simplificată pentru telefonul mobil sau să elaboreze o variantă portativă, pentru a putea fi utilizată parțial și în afara conexiunii la internet.

Un asemenea program are impact social palpabil. Este vorba de:

- Performanță educațională. Poate sprijini activitatea didactică, oferind material de aplicare dar și modele de realizare a diverselor mijloace TIC la lecțiile de Limba română pentru alolingvi. La fel, prin atractivitatea acestui suport didactic, crește componenta motivațională a învățării limbii române de către elevii non-nativi (ruși și ucraineni, mai ales).
- Diminuarea bilingvismului forțat al vorbitorilor de română și înlăturarea barierei comunicative a minorităților R. Moldova la cetățenii care nu cunosc limba română și nu dispun de timp, voință sau bani pentru a o învăța tradițional.
- Promovarea limbii și culturii române, inclusiv din spațiul R. Moldova. O platformă on-line de învățare și familiarizare cu limba și cultura română este oportună mai ales în contextul parcursului european al Republicii Moldova, pentru a oferi posibilitatea celor interesați să învețe limba română (inclusiv investitori, finanțatori, specialiști străini, studenți etc.) în afara granițelor în care se vorbește nativ româna.
- Sincronizarea acestui domeniu din R. Moldova cu parcursul european și internațional al predării-însușirii-evaluării unei limbi străine. Este vorba de apropierea mijloacelor și a instrumentelor/conținuturilor de predare a limbii române ca limbă străină în R. Moldova la tendințele europene impuse de politicile lingvistice ale UE.
- Crearea unor condiții pentru comunicarea interculturală.

Arhitectura și conceptul platformei pot fi preluate pentru studierea altor limbi străine în instituțiile de învățământ din R. Moldova. La fel, baza de date a modulelor platformei poate fi adaptată curriculumului de Limbă română pentru școala alolingvă, inclusiv clasele primare și gimnaziale.

Referințe bibliografice:

1. Platon E., Burlacu D., Sonea I. Procesul de predare-învățare a limbii române ca limbă nematernă (RLNM) la ciclul gimnazial. RLNM: P2 – ciclul gimnazial. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2011.
2. Platon E., Vilcu D. Procesul de evaluare a limbii române ca limbă nematernă (RLNM) la ciclul liceal. RLNM: P6 – ciclul liceal. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2011.
3. Tódor E. Predarea-învățarea limbii române ca ne-maternă (O alternativă a lingvisticii aplicate). Cluj-Napoca: Scientia, 2009.
4. Platon E. Româna ca limbă străină (RLS): între ideologic și științific. În: Româna ca limbă străină – între metodă și impact cultural: Simpozionul internațional. Iași: Demiurg, 2008.
5. Platon E. Repere pentru delimitarea nivelurilor de competență lingvistică în RLS. În: Limba Română – Abordări tradiționale și moderne. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 499-505.